

ОЛЕНА МЕТЬОЛКІНА
(Київ)

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ-МИТНИКІВ

Обґрунтовано експериментальне навчання студентів-митників професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення. Проаналізовано варіанти методики формування компетенції в діалогічному мовленні. Представлено алгоритм навчання студентів фахового діалогу.

Ключові слова: експеримент, методика, студенти-митники, навчання, компетенція, діалогічне мовлення.

Актуальність проблеми формування професійно орієнтованої англomовної компетенції в діалогічному мовленні майбутніх митників зумовлюється соціальним замовленням, передусім з огляду на проведення в 2012 році в Україні чемпіонату Європи з футболу. При розробці відповідної методики навчання ми спиралися на результати досліджень ряду вітчизняних методистів. Однак, їхні роботи присвячено особливостям навчання діалогічного мовлення майбутніх учителів французької та англійської мов (Ананьєва Л.В., 2002; Гайдукова Л.В., 2008) і студентів інженерних спеціальностей (Чірва І.В., 2008; Кравчук Г.В., 2010). Відтак, ступінь наукової дослідженості проблеми навчання студентів-митників професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення наразі є недостатнім.

Пропонована нами методика навчання потребувала експериментальної перевірки. Саме опис експериментального навчання професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення студентів-митників є метою статті. Її завдання передбачають порівняння трьох варіантів методики відповідного навчання з метою вибору найефективнішого та представлення алгоритму навчання студентів фахового діалогу.

На основі аналізу літератури з методики проведення експериментальних досліджень [1; 2] ми виокремили в експерименті такі фази: підготовка експерименту, його проведення, оцінка результатів експерименту, їх інтерпретація. Метою експерименту була перевірка розробленого нами комплексу вправ з навчання студентів-митників професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення та порівняння ефективності навчання за трьома варіантами моделі в природних умовах на заняттях з англійської мови.

З огляду на три варіанти моделі ми розробили три варіанти гіпотези експериментального навчання – для успішного навчання студентів-митників професійно орієнтованого діалогічного мовлення доцільно використовувати спеціально розроблений комплекс вправ: 1) за першим варіантом моделі студенти оволодівають уміннями укладати мікродіалоги з опертям на вербальні опори; 2) за другим варіантом моделі студенти оволодівають уміннями укладати мікродіалоги з опертям на ілюстративні опори; 3) за третім варіантом моделі студенти оволодівають уміннями укладати мікродіалоги з опертям на вербально-ілюстративні опори.

Із сформульованих вище трьох варіантів гіпотези експериментального навчання ми передбачили такі його основні наслідки: при оволодінні вміннями укладати мікродіалоги з опертям на 1) вербальні опори (І варіант моделі) студенти мають

можливість вербально представити зміст висловлювання; 2) ілюстративні опори (II варіант моделі) студенти мають можливість наочно представити зміст висловлювання; 3) вербально-ілюстративні опори (III варіант моделі) студенти мають можливість одночасно вербально й наочно представити зміст висловлювання.

Методом перевірки трьох варіантів гіпотези експериментального навчання ми обрали експеримент, який за критерієм «значущість дослідження» був розвідувальним й основним (базовим); за умовами перебігу – природним; за складністю організації – багатосерійним, однофакторним і прямим [2, с. 18]. Водночас експеримент був відкритим вертикально-горизонтальним [1, с. 26-26]: по вертикалі порівнювався рівень сформованості професійно орієнтованої англомовної компетенції в діалогічному мовленні до та після експериментального навчання; по горизонталі порівнювалась ефективність трьох варіантів моделі відповідного навчання.

Неварійованими умовами експерименту були склад експериментальних груп (ЕГ) – три групи другокурсників факультету транспортних та інформаційних технологій Національного транспортного університету (по 15 студентів у кожній ЕГ); викладач-експериментатор – авторка дисертаційного дослідження; навчальний матеріал – комплекс вправ, їхня кількість, послідовність виконання, пропонувані мовний і мовленнєвий матеріал. Варійованою умовою експерименту були різновиди опор, з опертям на які студенти оволодівали вміннями укладати мікродіалоги: вербальні опори (ЕГ 1), ілюстративні опори (ЕГ 2); вербально-ілюстративні опори (ЕГ 3).

Експериментальне навчання студентів-митників професійно орієнтованого англомовного діалогічного мовлення ми провели в II семестрі 2009-2010 навчального року, що передбачало реалізацію таких етапів експерименту: 1) проведення передекспериментального зрізу з метою визначення вихідного рівня сформованості у студентів професійно орієнтованої англомовної компетенції в діалогічному мовленні; 2) проведення експериментального навчання за трьома варіантами моделі з використанням розробленого нами комплексу вправ, організованих у навчальний посібник; 3) проведення післяекспериментального зрізу з метою визначення підсумкового рівня сформованості у студентів професійно орієнтованої англомовної компетенції в діалогічному мовленні.

У I семестрі 2009-2010 навчального року ми провели розвідувальний експеримент, інтегрований до природного навчального процесу – аудиторних практичних занять з англійської мови та самостійної роботи студентів з виконання домашніх завдань. В експерименті взяли участь дві групи другокурсників (45 студентів) факультету транспортних та інформаційних технологій НТУ. Розвідувальний експеримент мав на меті встановлення доцільності проведення аудіювання опорного діалогу в аудиторії як підготовчого етапу формування у студентів-митників професійно орієнтованої компетенції в англомовному діалогічному мовленні. У результаті студенти ЕГ 1, які попередньо аудіювали опорні діалоги, показали кращі результати при укладанні фахових діалогів у діловій грі, ніж студенти ЕГ 2, які попередньо не аудіювали опорні діалоги.

Передекспериментальний зріз мав на меті визначення вихідного рівня сформованості у студентів-митників професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні. Відповідно, об'єктами вихідного контролю були мовленнєві навички й уміння ведення студентами професійно орієнтованої розмови, а також їхні фахові знання про митний контроль. Критеріями правильності професійно орієнтованого діалогічного мовлення студентів-митників ми, услід за Солововою О.М. [3, с. 234-236] обрали: здатність до комунікативної взаємодії; фонетичне оформлення мовлення; мовну коректність мовлення; точність виконання завдання. Результати передекспериментального зрізу в усіх ЕГ засвідчили приблизно однаковий вихідний рівень сформованості у студентів-митників професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні: середній бал студентів ЕГ 1 дорівнював 48,7; ЕГ 2 – 48,1; ЕГ 3 – 47,8,

тобто він не досяг задовільного рівня навченості (0,7), що слугувало підставою для проведення власне експериментального навчання.

Експериментальне навчання проходило в природних умовах на аудиторних практичних заняттях з англійської мови за загальним розкладом і, відповідно, на позааудиторних заняттях з виконання студентами домашніх завдань, обіймало приблизно половину навчального часу на аудиторних і домашніх заняттях та містило по 2 години аудиторних і самостійних домашніх занять. Навчальним матеріалом слугував розроблений нами комплекс вправ, організованих у навчальний посібник (робоча назва «На митниці») в двох його варіантах: друкованому й електронному. Об'єктами експериментального навчання були фахові знання про митний контроль, мовленнєві навички відтворення опорних діалогів, мовленнєві вміння укладання професійно орієнтованих діалогів.

Для опису моніторингу процесу й результатів навчання студентів-митників укладати англійською мовою професійно орієнтовані діалоги. Представимо алгоритм учіння студентів з оволодіння одним діалогом, зазначивши організаційну форму, об'єкт і засіб навчання та, відповідно, об'єкт і спосіб контролю, а також час, який обіймає навчання студентів укладати один фаховий діалог. За описаним нижче алгоритмом студенти навчалися укладати інші професійно орієнтовані діалоги.

На першому аудиторному занятті студенти аудіюють професійно орієнтований діалог, набуваючи фахових знань про митний контроль. Засіб навчання – електронний навчальний посібник. Навчання обіймає 0,5 год. (¼ часу на парі), виходячи з принципу паритетності чотирьох видів іншомовної мовленнєвої діяльності на аудиторних заняттях з англійської мови. Об'єктом навчання є фахові знання, об'єктом контролю – аудитивні навички й уміння. Домашнє завдання (теж 0,5 год.) передбачає самостійну роботу студентів з оволодіння навичками реплікування з опертям на електронний і друкований варіанти посібника. Контроль здійснюється з боку студента (самоконтроль) та викладача (на наступному аудиторному занятті).

На другому аудиторному занятті студенти оволодівають мовленнєвими навичками укладання діалогічних єдностей, працюючи з опорним діалогом. Засіб навчання – електронний і друкований варіанти навчального посібника. Навчання обіймає 0,5 год. Домашнє завдання (0,5 год.) передбачає самостійну роботу студентів з оволодіння мовленнєвими навичками укладання діалогічних єдностей з опертям на електронний і друкований варіанти посібника. Об'єктом навчання й контролю є мовленнєві навички укладання діалогічних єдностей. Контроль здійснюється з боку студента (самоконтроль) та викладача (на наступному аудиторному занятті).

На третьому аудиторному занятті студенти оволодівають мовленнєвими вміннями укладання мікродіалогу. Навчання обіймає 0,5 год. Засобом навчання є різні види опор: вербальні, зображальні, вербально-зображальні. Домашнє завдання (0,5 год.) передбачає самостійну роботу студентів з оволодіння мовленнєвими вміннями укладання мікродіалогу з опертям на різні види опор. Об'єктом навчання й контролю є мовленнєві вміння укладати мікродіалог. Контроль здійснюється з боку студента (самоконтроль) та викладача (на наступному аудиторному занятті).

На четвертому аудиторному занятті студенти оволодівають мовленнєвими вміннями укладання діалогу. Навчання обіймає 0,5 год. Засобом навчання є різні види природних опор. Домашнє завдання (0,5 год.) передбачає самостійну роботу студентів з оволодіння мовленнєвими вміннями укладання діалогу з опертям на різні види природних опор. Об'єктом навчання й контролю є мовленнєві вміння укладати діалог. Контроль здійснюється з боку студента (самоконтроль) та викладача (на наступному аудиторному занятті).

Після експериментального навчання ми провели післяекспериментальний зріз з метою визначення підсумкового рівня сформованості у студентів-митників про-

фесійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні. Завдання післяекспериментального зрізу були аналогічними завданням передекспериментального зрізу та оцінювались за аналогічною шкалою. Відповідно, об'єктами підсумкового контролю були сформовані мовленнєві навички й уміння укладати професійно орієнтовані діалоги, а також набуті фахові знання про митний контроль.

Результати післяекспериментального зрізу в ЕГ засвідчили, що запропонована методика формування у студентів-митників професійно орієнтованої компетенції в англомовному діалогічному мовленні є ефективною, оскільки середній коефіцієнт навченості в кожній ЕГ перевищує 0,7: в ЕГ 1 він становить 0,78; в ЕГ 2 – 0,76; в ЕГ 3 – 0,77. При цьому приріст в ЕГ 1 складає 28,8, в ЕГ 2 – 28,3, в ЕГ 3 – 29,3. Такі результати експериментального навчання підтвердили нашу гіпотезу про те, що формування у студентів-митників професійно орієнтованої компетенції в англомовному діалогічному мовленні доцільно здійснювати за третім варіантом моделі – студенти укладають мікродіалоги з опертям на вербально-ілюстративні опори.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у модифікації запропонованої методики навчання студентів-митників укладання інших різновидів професійно орієнтованих діалогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков / П. Б. Гурвич. – Владимир : ВГПИ, 1980. – 103 с.
2. Загвязинский В. И. Как учителю подготовить и провести эксперимент : [метод. пособие] / В. И. Загвязинский, М. М. Поташник. – М. : Пед. общество России, 2005. – 144 с.
3. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам : базовый курс: [пособие для студентов пед. вузов и учителей] / Е. Н. Соловова. – М. : Астрель, 2008. – 238 с.

ЕЛЕНА МЕТЁЛКИНА

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ЭФФЕКТИВНОСТИ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ В ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ СТУДЕНТОВ-ТАМОЖЕННИКОВ

Обосновано экспериментальное обучение студентов-таможенников профессионально ориентированной англоязычной диалогической речи. Проанализированы варианты методики формирования компетенции в диалогической речи. Представлен алгоритм обучения студентов профессиональному диалогу.

Ключевые слова: эксперимент, методика, студенты-таможенники, обучение, компетенция, диалогическая речь.

OLENA METYOLKINA

EXPERIMENTAL VERIFICATION OF EFFICIENCY OF ENGLISH-LANGUAGE COMPETENCE IN DIALOGICAL SPEECH OF CUSTOM STUDENTS

The experimental study of the professionally oriented English-language dialogical speech of custom students are grounded. The variants of methods of competence forming in the dialogical speech are analysed. The algorithm of students' study of professional dialogue is presented.

Keywords: experiment, methods, customs students, study, competence, dialogical speech.

Одержано 13.09.2010, рекомендовано до друку 29.12.2010.